

FOAIE LITERARĂ

Pentru redacție responsabilă :

LUCREȚIA RUDOW-SUCIU.

Apare o dată pe săptămână (Duminică).

PREȚIUL:

Pe un an 4 fl.	Pentru România și străinătate 14 frc.
Pe jumătate de an 2 fl.	
Pe un pëtrar de an 1 fl.	

Editor și proprietar:

Dr. W. RUDOW.

Logodnica contelui Stuart.

— Povestire din viața Românilor bihoreni. —

De L. Rudow-Suciu.

(Urmare).

În satele prin cari treceau, bucuria era nespūsă când țeranii auziră că urșii nu le mai pot face pagubă, dar și mai mult se bucură Edita când vezu pe ursuleții rostogolindu-se din saci.

Îndată prinse pe unul de labela de înainte, îl ridică în picioare și jucă cu el prin curte chiuind de veselie. Dar ursulețul nu înțelegea gluma, el căuta înverșunat să înșface brațele albe și fetei îi trebuia întreagă ei dibăcia pentru a se feri de dinții deja foarte bine desvoltați. Trupul ei mlădios se mișca cu atâtă grație încât domnișorul privia cu totul răpiți la spectaculul cam iritator.

„Acesta-l vom ținea la noi, tată!” strigă ea, dar contele răspuse: „L-am promis deja alteței sale.”

„Mă rog, dacă îți place contesei, se înțelege că eu voi renunța!” se grăbi archiducele a asigura.

„Să lăsăm asta,” replică contele. „După câteva zile i-se va urî de jucărie.”

„Atunci tot încă va fi destul de timpuriu pentru a mi-l trimite.”

„Bine, să rămână deci amândoi câteva zile; peste tot trebuie să le facem o cușcă în care să-i trimitem, și până atunci pasiunea Editei de sigur va fi trecut.”

Într' adevăr după câteva minute fata l-aruncă pe ursuleț pe spate, își sterse fața de sudori și se adresă resuflând greu, cu zimbetul cel mai amabil către Stefani:

„Am să te rog de iertare, dle căpitan!”

„Că mi-ai pus racul la ceafă? — Cam târziu mi-se pare, dar totuș mai bine târziu decât nici-când.”

„Greșești tare dle căpitan. Voiesc să zic că până acuma am gândit că dta ești jucătorul cel mai greoi, însă acum mă pocăesc și declar sus și tare că față cu ursul acesta joci curat ca un fluture!”

Toți rîdeau de această nouă drăcie, numai Stefani nu părea prea măgulit de laudele aduse lui. Dar scăpă cu destulă dibăcie din pricină respunzînd: „Ce se iubește, glumește, decî ce glumește, se și iubește.”

„Te faci cam nemodest, dle Stefani, declar decî că ursulețul îmi place cu mult mai mult decît dta!”

Cu aceste cuvinte ea se apropiă iarăș de ursuleț, care însă fiind deslegat în timpul acesta fugi cât putea. Stefani observă: „Dragoste respinsă!” și de astă dată el avea rîzătorii pe partea sa, căci Edita nu știa alt răspuns decît: „Incorigibil!”

Ea se adresă către tatal ei și întrebă, arătînd arsurile de pe hainele lui: „A fost foc undeva?”

„Da în casa familiei Urs”, răspuse el rîzînd. „Nu vroiau să ȳsă și a trebuit să-i scoatem cu praf de pușcă.”

„Da, ar fi timp să ne schimbăm hainele!” observă archiducele privind arsurile mănecii sale. „Iartă-ne contesă că ne-am arătat în halul acesta!”

„O mă rog, eu nu sunt atât de pedantă, alteță! — „Dar și dta ești vătămă, dle conte! Cum s'a întemplat?” adaogă ea, adresându-se către Stuart.

„Numai haina mea,” răspuse el și relată apoi ideea contelui tiner.

„Acuma mă rog, n'ar fi supărată o gospodină neștească de batista perdută!” întrebă ea.

„Față cu aceste trofee ale vânătoarei cred că nu,” zise el zimbând.

„Ah, trebuie să le privesc mai de aproape.”

Ea alergă spre pădurarii cari tocmai întinseseră peile ca să se usuce, și zise arătând spre cea mai mare: „Aceasta va fi bună de covor înaintea patului meu, nu-i așa tată?”

„N'am nimic încontra,” răspuse el, și ea urmă adresându-se către Stefani, ca și cum ar vrea să-și răsbune de batjocura lui de mai nainte: „Ia spune-mi dle căpitan un pismuștii ursul?”

„Pe urs nu, dar pelea sa da,” răspuse el.

„Pelea dtale mi-ar fi și mai dragă,” zise ea, cam ritată de liniștea lui.

Toți rîsă, numai Stuart părea că gasia gluma cam piperată, căci el se întoarse. Archiducele îi aruncă o ochire stranie și dete din cap îngândurat. Apoi el se adresă contelui P.: „Dacă permiteți, mă duc să-mi schimb hainele!”

Stuart, auzind aceste cuvinte, urmă archiducelui în casă.

4. Desvăliri. *)

Când archiducele și Stuart cari sara se retraseră de vreme, intrară dimineața următoare în sala cea mare, erau contele P. și mai câțiva beutori de sama lui încă înaintea păharelor, pecând cei mai mulți erau întinși pe divanuri sau chiar pe podele, horcăind din toate puterile. Sticle și păhare sparte erau împrăștiate pe, și sub mese; multe ferești, ba chiar oglinda cea mare față cu ușa erau sparte.

Stuart privi uimit în jurul său, dar contele îi observă îndată și strigă: „Servus alteță, servus Stuart! Ați durmit bine?”

El se sculă spre a-i întâmpina, și Stuart vezu spre mirarea sa, că el mergea tot drept ca pe ciripie, deși a văzut că numai în cele două oare, în decursul cărora el cu archiducele luă parte la aldămaș, contele băuse o cantitate de vin care, nesmintit, pe un muritor de rînd l'ar fi amețit.

Amândoi băură câte un păhar, la ce o româncuță care se deosebia de surorile ei din sat numai prin șorțul alb, le servia cafea.

După ce băură, archiducele se sculă și zise: „Nu vă deranjați domnilor, aș dori să mă primblu puțin după datina mea!”

Apoi amândoi eșiră și merseră prin Câmpani pe aceeaș cale care o luasă ieri cu ceialalți. După ce trecuseră prin satul cel mai de aproape, și intrară binișor în vale, archiducele privind cu de-amăruntul în jurul său, intrară într-o vâlcică spre dreapta, unde archidu-

cele privia mereu în toate părțile. Însfirșit el strigă ridicându-și mâna: „Acolo!”

Stuart își îndreptă ochii în aceeaș direcție și zări niște sălcii sub ale căror ramuri se vedea un stan de piatră. După ce străbătuseră prin tufiș, el vedu că era o cruce mare de piatră aici cu inscripțiunea deja cam stearsă de ploaie: Contele Bernstorff căpitan al regimentului de Gardes du corps prusian a fost ucis aici pe furii la 15 martie 1844.

Aceste cuvinte deșteptară pe Stuart din visurile sale. Până atunci totdeauna chipul contesei tinere îi stătuse înaintea ochilor. Viociunea ei pareă potolită prin o melancolie blândă și deși gurița ei eri nu spusese multe, ochii ei vorbisera cu atât mai mult. De odată chipul dispăru. El privi curios la archiducele și acesta zise șezând pe pripiciul crucii: „Poftim dragul meu conte. Ai poftă să auzi o poveste?”

„De sigur alteță. Sunt foarte curios să știu cum căpitanul acesta din Berlin a ajuns până aici.”

„Despre acestea mai târziu, mai nainte altă ceva.”

El privia la pământ, pecând Stuart își ațintise privirile spre el. Apoi el își ridică fața și întrebă: „Crezi că sunt amicul sincer al dtale?”

„Cum ve puteți îndoi de aceasta, alteță!” strigă Stuart.

„Așadar nu-mi-o vei lua în nume de rău dacă mă voi amesteca în trebile dtale celea mai secrete, cu intențiunea cea mai bună, se 'nțelege?”

„Eu n'am nici o taină, cu' atât mai puțin față cu alteță Voastră!”

„Asta o puteai zice alaltăieri, poate încă ieri. De ieri sara incoace însă-mi permit de a mă îndoi puținel în privința aceasta. Atât eu cât și contesa am observat că fiica ei și dta vă interesați unul de altul, și te pot asigura, că mamă care în casul acesta hotărăște precum în cele mai multe case, n'ar avea nimic încontra dtale. Între astfel de împrejurări mi-se pare, drept spus, o datorință de amic să-ți dau niște lămuriri despre știrile de aici. Sau renunți din capul locului!”

„Nu alteță, de una că asta m'ar împedeca chiar curiositatea mea,” răspuse Stuart.

Archiducele zîmbi și urmă: „Ca să încep cu fundamentul fericirii casnice, contele, cu privire la rangul său, nu-i nici sărac, dar nici bogat, fiindcă pădurile sale întinse, bogația lui de căpetenie, abia-i aduc foloase, precum ai văzut ieri. Afară de acestea el precum mai toți domnii de sama lui, cel puțin aici în Ungaria, nici habar n'are de modul cum se administrează bunurile sale, ci îi place mai mult de vinuri bune și de o societate care se veselește pe speșele lui. Are însă o rudă, principele P. a căruia soție se află în casa nebunilor fără speranță de a fi vindecată, și fiind amândoi catolici, căsătoria lor nu se poate desface.

De aceea contele s'a făcut protestant pentru a putea adopta un fiu natural al său pe care-i l-a născut

*) E de prisos a spune că celea povestite aici despre contesele P. nu sunt fapte istorice, precum sunt într' adevăr celealalte, cel puțin în esența lor.

o jidancă pe când era încă măritată; numai după nașterea acestui fiu ea s'a despărțit de bărbatul său.

Principele a adresat acum o petițiune către Măiestratea sa în care având în vedere că nu mai are speranță de avea alți copii, cere permisiunea de a adopta pe fiul său natural, căci marea sa avere e fideicomis, deci nu se poate vinde, ci numai moșteni. Dar deși influența principelui la curte e mare, această cerere nu-i se va împlini, căci ar fi în contra tuturor tradițiilor a casei Habsburg, să dăm o avere de peste zece milioane și încă titlul de principe fiului unei jidance despre al cărui tată nu se știe nimic sigur.

Contele fiind ruda cea mai de aproape a principelui va moșteni așadar rangul și averea acestuia care împrejurare ar recomanda căsătoria cu fiica sa, din punctul de vedere material, ca să nu vorbesc despre frumusețea ei despre care te-ai convins în deajuns, mi se pare. Dar precum am zis, sincera mea amicitie me îndeamnă să amintesc și partea cealaltă. Am observat-o foarte bine ieri sara că jocul contesei cu ursulețul te a răpit precum pe toți ceilalți, din cauza romanticismului seî țigănesc — și nici nu poate cădea sub o judecată prea severă, având în vedere libertatea aproape nemărginită în care ea s'a crescut. Dar asemenea am observat că unele glume cari urmară nu ți-au plăcut de fel fiindcă ele treceau marginile tonului bun. O deosebire a concepțiilor despre tonul bun între femeie și bărbat înse poate ușor să dea ansă la neînțelegeri, mai cu samă în cercurile noastre unde singur tonul bun hotărăște multe lucruri ale vieții de toate zilele.

Stuart dete din cap îngîndurat și răspuns: „În punctul acesta sunt cu totul de părerea alteței Voastre. Dar contesa încă e atât de tânără...”

„Tocmai de aceea voiesc să-ți comunic încă altă ceva. Proverbul zice sângele nu se face apă”.

Și despre soția contelui, în urma unei greșeli prin care actele cari erau să fie puse înaintea Măiestății sale, au ajuns într' un carton destinat pentru mine, nu de demult a ajuns la cunoștința mea un lucru despre care afară de mine numai foarte puțini știu, și acestora li-e legată limba prin jurământul lor. De aceea am tăcut până acum despre treaba aceasta; și dtale îți comunic numai pentru-că ai deplina mea încredere.

Stuart se închină adânc fără să răspundă ceva și archiducele urmă după o pauză scurtă: „Sunt vr'o douăzeci de ani când contele Siegfried Bernstorff vizită pe sora sa măritată în Viena. Cunoști trupa aleasă al cărei oficer a fost?”

„De sigur, alteță,” răspunsé Stuart.

„Cu tot dreptul se numia Siegfried, era un adevărat uriaș ca eroul al Nibelungilor, cu părul blond, ochi albaștri închiși, și față lui era de o frumusețe nobilă, deși de obicei prea serioasă, aproape posomorită. Conform acesteia el nu era totdeauna prea politic, nici față cu secul frumos, dar lui „Siegfried din Berlin”,

cum îl numiau, toate îi erau permise. Cu aventurile lui în cari nu numai fete ci și femei din societatea înaltă jucau un rol, nu vreau să te plictisesc — destul că și contesa P. se îndrăgosti de el, deși ea era numai scurt timp măritată, și fiindcă ea era atunci una dintre frumusețile celea mai serbătorite ale Vienei, contele Bernstorff după sfârșitul carnevaului primi invitarea ei și-veni aici pentru a vena urși de ce el încă nu avusé parte. Nu mult după aceea sosi știrea că tâlharii îl uciséră: aici îl aflară întins pe spate; un glonț dindărét îi sfărmasé spinarea, altul îi intrasé în pept.

Dupé spusele contesei lucrul s'a întemplat astfel: Pecând soțul ei era departe, ea s'a plimbat în căruța cu oaspele său, fără servitor, el șezu pe capră, ea în fond. Aici niște tâlhari se rēpēziră la trăsura, îl uciséră pe conte care căzu jos, spre noroc ea putu pune mână pe frēne și așa ea ar fi scăpat în fuga cailor. Notarul eși îndată la fața locului, află cadavrul, dela care lipsiau toate lucrurile de valoare, dar nu mai putu afla nici o urmă, fiindcă într' aceea înoptasé. Tot atât de puțin succes aveau cercetările contelui și ale medicilor precum ale judei chemați îngrabă. Medicii constatară că amēndouē gloanțele de pistol erau slobozite în depărtare de abia o palmă douē, fiindcă haina mortului era cu totul arsă; și observară cu mirare că amēndouē intraséră în direcție verticală, însă era cu puțință, ba verosimil că contele se întoarsé în contra tâlharilor cari veniséră din ună parte și primise un glonț din armele acestora, iar altul din armele celor cari veniau din cealaltă parte. Lipsind deci ori ce urmă a făptuitorilor, crima se uită în curēnd, mai ales fiindcă astfel de fapte se întemplau în fiecare săptămână.

Cu un an sau doi mai nainte însă casul fu reîmprospătat, fiindcă contele acusasé pe popa de aici pentru stoarcere de bani. Fînd osândit, preotul a apelat la judecătorii mai nalte și însfirșit la Măiestratea sa cerēnd că dacă l'ar pedepsi pe dēnsul, ar trebui pedepsită și contesa, căci ea l-omorise pe conte. O muiere din sat adevăcă spovedindu-se pe pațul morții îi comunicasé că ea în aceea zi adunasé vreascuri aici în apropiere și vēzusé părechia primblāndu-se Dupē cātva timp ea auzi căruța depărtāndu-se și apoi o pușcătură. Îndată după ea contele ar fi strigat: „Pitaculfofor!”

Aceste cuvinte după părerea preotului n'ar putea să aibă alt înțeles decât: Bitte eine Kugel von vorn (Un glonț de dinainte, mă rog)! și această presupunere s'ar întări prin împrejurarea că ea apoi mai auzi încă o pușcătură, alta nu, numai că trăsura s'ar fi dus în fuga cea mai mare.

Preotul spēriat de cele auzite a întrebāt pe bolnavă, oare ar fi gata să-și repețească mărturisirea în fața altora, și asta ea a făcut-o în prezența bărbatului și încă a doi țărani fruntași.

(Va urmă).

POESII POPORALE.

Din Uzdin (Bănat)

Câte flori pe câmp înflor
Toate mie-mă plâng de dor:
Ce ficior și nu mă 'nsor.
Oi putea și nensurat
Că mai am trei mândre 'n sat
Și-un copil nebotezat.
Boteza 'l-aș, boteza,
Nu știu nume
Cum i-aș pune.
Pun'-i-aș nume Iarbă verde,
Dar mă tem că iar l-oi perde.
Că l-am mai pierdut odată
Și l-am aflat într' un sat
Cu trei fete de-împerat:
Una përul îi peria,
Alta cizme-i curăța,
Alta gura-i săruta.

Culese de Paul.

DOINĂ CĂTĂNEASCĂ.

(Din Bihor.)

Mare jele 'n Salonta
Când trag ficiorii cosca.
Dar mai mare în Orade
Când îi bagă în cetate.
Și le dă haine crepate
Și topance retezate;
Când îi pune pe măsură.
Trei pițule pe cinci zile:
Na, trăește măi copile!

B.

Nimic nu unește pe oameni mai strins decât ura comună.

Alfred de Vigny.

E mai greu a conduce o companie de comediați decât un batalion de grenadieri.

Traduse de B.

Dela Logoj.

(Vorbe de petrecere).

II.

Cel dintâru criminal a lui B... a fost un găinariu. Nu-mi mai aduc aminte de numele lui, dar știu, că era iscusit în meseria sa. Iși fura puiul de sub cloță, fără ca asta să zică *circ*.

Găinariul nostru s'a însoțit odată cu nisce hoji mai de doamne, făcându-li-se mână de ajutoriu la o furătură însemnată. Crima lor comună a fost descoperită și ei, hoji, dați în judecată.

Numerul hojilor a fost cam mărișor, — și numai acestei împrejurări avea tinerul avocat B... să mulțamească, că a fost luat ca apărătoriu într'o cauză, în care advocații bătrâni și cu praxă erau foarte căutați.

B..., cum zisei, ca cel mai fără praxă a căpătat de client pe hoțul cel mai fără bani, pe — găinariul.

Se apropiase ziua de judecată. Aparatorii și-au dat o întâlnire, în carea se se înțelegea asupra modului de procedură în apărare. După ce și-au pus trebile procedurii la cale, fie care apărătoriu, după obicei, se lăudă cu anticipația căpătată din onorariu... Unul a căpătat o sută, altul mai mult, celalalt mai puțin, după cum era starea clientului. B... nu căpătase nimic. Clientul lui abia trăia din meseria sa.

B... nu-si prea bătea capul cu onorariul. El era mulțămît, că a ajuns în poziția să se înțelegea cu advocații cu praxa. Dară totuș pare că-l rodea la inimă, că nu se putea lăuda și el cu ceva din partea clientului-seu.

Inimile hojilor încă nu băteau asemenea. Fie care hoț își măsura speranța de scăpare cu mărimea anticipațiunii date și a restului promis. Găinariul nici nu gândea la scăpare. Pe el îl rodea alt ceva... Ambiția....

— *Să nu fiu eu în stare, gândea el, se-mi cinstesc apărătoriiu nici măcar cu — o păreche de găini... Și domnul St... d'ăia n'a vrut să se apere, pentru că nu i-am putut da nimic... Dar las', că i-o fac eu....*

În dimineața pertractării B... se întelnesce în poartă cu clientul-găinariu, care abia răsufând îi aducea „cinste“ patru curci grase. Vederea curcilor umplu de bucurie inima advocățelului, căci de, în cele din urmă nu rămase fără „onorariu“. Și încă înainte de a se începe pertractarea, cu față oare cum triumfătoare, istorisi colegilor sei de curcile grase.

— *O, bată l să-l bată, observă avocatul St..., acelea-s curcile mele. Toemai astă noapte mi-s'au furat patru curci!*

B... o sfeclise.

— *Dacă e așa, zise B..., trimiteți pe cineva să le vadă și... să le ice.*

Încă în aceeași zi dupa amezăi doamna advocățelului cu praxă și cu paguba a venit să-și çaute curcile.

— *Să se scuzați, zise ea Doamnei B... după*

ce examinează curcile găinariului, dar ăstea nu-s curcile mele...

Procesul s'a finit, cum s'a finit. Găinariul a fost mântuit... Dar lui B. . . nu-i mai eşau din gând curcile.

— *D'apoi bine, măi*, zise el găinarului, care sta odată cu mai multe părechi de găşte de vindut în piaţă, *d'apoi bine, ian spune-mi, de unde pilişi curcile, ce mi le-ai adus mai an, când te apăsasem? . . .*

— *Hm, dela . . . nu sciu cum îl cheama; dar domnul St . . . e pagubaşul.*

— *Nu te 'nteleg.*

— *Cred şi eu. Ascultă, Doamnă, ţină-mi-te Dumnezeu, că me scăpaşi! În noaptea cu procesul m'am vîrit, cum m'am vîrit, în curte la domnul St . . . şi i-am furat patru curci. Şi-apoi, ca să nu dau de necaz, am dus curcile domnului St . . . la un . . . nu sciu cum îl cheamă. Şi le-am slobozit între curcile lui, dintre cari am luat pe cele patru, aduse D-Tale . . . Lucru de mai puţin de un ceas . . .*

0.

Aforisme.

(Originale.)

Ce este libertatea politică (cetăţenească)?

— *Libertatea cetăţenească* este pentru un popor liber şi matur o „tabula rasa“, eară pentru poporul sclav şi laşiu o — *nemica.*

* * *

Nebunia este din punct de vedere psihologic socotită — numai *) o *chestiune de conştiinţă*; faptele rele neliniştesc conştiinţa şi fac pe om să se mustre pe sine — să se acuze pe sine însuşi pentru faptele sale . . . *acusa de sine însă* naşte melancolie, eară aceasta erupe în *manie de prigonire*; când însă faptele noastre sunt frumoase şi de inimă înălţătoare, atunci acelea fac pe om să se *glorifice pe sine însuşi* — să se divinisează aşa dîcînd; *divinisarea proprie* însă dă naştere *grandomaniei.*

* * *

Prejudeţul este o *falsă opinie*, o idee, a carei cuprins este: *esagerarea*, adică neadevărul; prejudeţul, ca şi destinul (soarta) numai pe acei aleşi îi aredică până la *zenitul gloriei*, carii împărtăşesc ideile şi moravurile contempuranilor săi, eară pe cei ce vin cu acestea în *vedită contradicere*, pe aceia îi împinge dela sine până la *nadirul infernului*. . . . prejudeţul este infine şi un *arlecîn* (păcală), care rîde de naivitatea publicului. — — —

* * *

Să dîce, că mai bine este a trăi într-o oameni răi, decît a trăi singur fără oameni în pustie; — *vitele cornute toate trîdesc în societate*, — *vulturul însă* — singur şi falnic zboară din stîncă 'n stîncă. . . .

* * *

Deşi vulturul falnic se înalţă în sbor până 'n nori, totuşi când dînsul osteneşte îşi caută *jos repaus.*

Ioan Groşorean.

*) Nu numai, cel mult câte-odată. R.

MĂGDĂLINA.

*Azi e luna numai pată
Azi e cerul numai nor,
Şi tu torci îngândurată
Visul tîu farmecător.*

*Ştiu demult, o Măgdălină
Te-am zărit cu furca 'n prag,
Ştiu că inima-ti-e plină,
Şi 'ţi-e sufletul pribeag.*

*Căci, să schimbă ca-şi norii
Cu seninul peste văi,
Jalea, farmecul, fiorii
Şi nădejdea 'n ochii tîi.*

*Al tîu suflet, Măgdălină,
Flacăra 'n al său avînt,
Precum falsăie-o lumină
La suflarea unui vînt.*

*Al tîu suflet e ca spuma,
Si c'o lacrimă-l topeşti . . .
Ah, în sarbădul de-acuma —
Dragoste ca din poveşti!*

(Sibiu.)

Maria Cunţan.

Femeia necredincioasă.

È vechie povestea, însă zilnic ni se desfăşură din nou inaintea privirilor noastre.

În vremurile dedemult trăia undeva o părechie de oameni în cea mai deseversită fericire. Iubirea, sfînta legătură a vieţii, îi făcea să se simtă atît de norociţi. Deodată însă nemiluita coasă a morţii puse capăt fericirii. Bărbatul închise ochii, eară tinera-i soţie rămase desnădăjduită la estrem. La cripta soţului pierdut sta sermana văduvă zi şi noapte şi se bocea şi versa lacrimi şiroaie pe cosciugul fericirii dărăpănată.

În acelaş timp fuseră restigniţi în cimitir doi păcătoşi de moarte. Eară un soldat ţinea strajă zi şi noapte, ca nu cumva cadavrele făcătorilor de rele se fie furate de rudenile lor şi să fie îngropate. Atras de lumina unui opaiţ se apropiă soldatul în noaptea primă de cripta, unde se bocea veduva cea credincioasă. Aceasta îi căută în faţă şi-l găsi frumos, tot mai frumos . . .

În timpul de dulci povestiri însă rudenile furară cadavrul unui restignit. Bietul soldat, incredinţat se ţină strajă, era în primejdie de a umplea ca mîne el însuşi locul cadavrului furat. Sermana femeie, era pe-acum se-şi peardă din nou fericirea. Dar eată mîntuirea! La sfatul

ei luară din criptă cadavrul barbatului și-l pironiră pe cruce în locul celui furat. Și fericirea femeii deveni earăș deservită cu soțul cel nou, cu soldatul.

Legenda aceasta pare a fi o tragedie a femeii necredincioase, care s'a dat cândva pe scena vieții vre-unui popor. Deatunci însă până acum ea a cutrierat scenele tuturor neamurilor; cu toții o cunoaștem, ori cărui strat social am aparține, cu toții am asistat la vre-un eveniment dramatic, ce ar putea purta titlul „necredința femeii”. Forma se schimbă numai, fondul rămâne același.

Un scriitor german susține de fapt că legenda povestită ar trăi în graiul tuturor popoarelor. *Grizebach* o găsește de origine indică sau chineză. Tot *Grizebach* a tradus din chinezește o poveste a lui *Ki-ku-ki-kuan*, care se deosebește foarte puțin de cea de sus. Aici veduva învățatului *Cinang-song* își uită la 20 de zile de jurământul făcut la patul de moarte al bărbatului iubit. Căci în ziua a douezecia luă secura pentru ca să spargă tîdva bărbatului și să-i scotă meduva creierilor, care se-o fearbă în vin, și să-i tîmăduiască pe noul iubit, pe care și-l acuirase când se bocea mai tare. Un tip poate și mai plastic al necredinței femeiești. Povestea aceasta o avem și noi în „biblioteca literară” a lui Samitca. Este tradusă de dl *Maioreșcu* după traducerea germană a lui *Grizebach*.

Legendele aceste două, după cât știu eu, nu sunt răspândite întocmai în sinul poporului românesc, afară doar de singuratiche motive inrudite ce se găsesc în poveștile noastre. Nici chiar în produsele literaturii noastre, în puținele drame sau romane ce le avem — pentru cari sunt atât de potrivite obiecte — n'au prins rădăcini. În literaturile altor popoare însă ele formează un predilect obiect. Indesebi prima legenda există prelucrată în tragedii, romane și comedii. La Romani a scris mai întăiu asupra ei *Petronius*. La Germani s'a ocupat cu legenda aceasta *Lessing*, iar Christian Felix *Weisse* a scris la inițiativa lui *Lessing* o comedie „*Matrona din Ephesus*”, cu tendința de a ridiculiza femeile necredincioase.

Însă nu numai în aceste două legende este intrupată necredința femeii. O privire în literatura universală te face a te crede într'adevăr în o pinacotecă, în care cele mai multe și mai artistice zugrăvite tablouri sunt copii de pe femei necredincioase. Și sunt multe între ele chiar figuri istorice, încât nu poți admite că ar fi imposibilități psihologice, cum ai putea eventual considera cele două povești.

Resboiul troian l'a provocat o femeie necredincioasă; pe Hercule l'a îmbrăcat în cămașa muiată în otravă o femeie; pe triumfatorul *Agamemnon**) l'a răpus *Clitemnestra* pentru a se arunca în brațele lui *Egist*. De *Mesalina* din Roma nici nu mai vorbim, citrecem de-a

dreptul la femeile lui Shakespeare. Câte alusiuni la legende de sus nu găsim aci! Un cas ne va părea tocmai atât de legendar. Il scoatem din tragedia *Richard al III-lea*: Princesesa *Ana de Wales* este veduvă. Barbatul i-a fost ucis prin *Richard Gloster*, fiară în chip de om. Veduva însoțește tocmai la mormânt pe socrul său, pe regele *Henric al VI-lea*, lovit de aceeași mână tirană a lui *Richard*. Eată că în cale îi iese pocitania de *Richard*, călăul bărbatului, al socrului ei și al unui șir întreg de rubedenii. Ea-l întîmpină cu scârbă, el îi jură acolo în cale dragoste și vrea să o aibă de soție. Ea-l respinge indignată, pe urmă însă nu mai resistă, se întoarce de la sicriul socrului și — se căsătorește cu *Richard*, care o face regină. Ca în legendă!

Merită amintire și regina *Maria Stuart*, tragica eroină a lui *Schiller*, care și ea și-a ucis barbatul pentru a trece răsfațată în brațele altuia.

Și câte zeci de pilde de aceste n'aș putea cita! Femeia necredincioasă este în literatură o figură neperitoare, o ființă vecinic pribeagă, care se opreste din când în când la toate neamurile și în toate veacurile. S'ar putea chiar afirma, că figura aceasta este indispensabilă pentru literatură. În veacul nostru însă, cu deosebire acum cătră sfîrșit, ea se ivește tot mai des, îmbrăcată însă în vestimente tot mai moderne, tot mai bizare, în formă tot mai grotescă. Femeile din literatura veacurilor trecute totuși mai provoacă în noi oarecari porniri umane, pentru că patimile lor le putem vedea, și judeca numai prin vîlul trecutului. Femeile necredincioase din literatura modernă însă, cum s'a dezvoltat ea în Europa occidentală, nu mai sunt alcătuirii eari ne-ar înalța sufletul prin vre-o bună parte a lor, cari ne-ar încălzi inima prin vre-o nobilă aptitudine a lor, — afară doar că ne-ar aduce în clocot sângele prin grațiile lor stîrnitoare de plăceri sensuale. Literatura naturalistă de acum îți presintă femeile fără de cel mai modest paravan. *Nana* a lui *Zola* și alte multe sunt mai presus de *Mesaline*. Cînd pe *Zola*, *Ibsen*, *Sudermann* și pe mai tinerii și mai puțin destoinicii lor imitatori, ajungi la concluzia, că viața este o luptă grea, ce-i drept, dar luptă între femeie și bărbat, provocată exclusiv de necredința femeii.

Mirare firește nu-i, căci la ce alte concluzii poți ajunge în era această a madamei *Chimay*!...

Acum de curînd s'a dat pe mai multe scene ale Europei drama lui *Henry Becque*: „*La Parisienne*”, o dramă ce aparține noului **genre rosse**. Me provoc la ea pentru că este poate cea mai caracteristică dintre produsele de acest gen ale literaturii moderne. *Parisiana este femeia cu amantul necunoscut*. Femeia această nu înșală numai pe unul, ci rînd pe rînd, pe unul câte unul. Cu unul se plictisește, pe al doilea îl jupoaie și-l calicește, la al treilea îi dă drumul pentru a-i face loc la al patrulea și așa tot înainte cu o nestăvilită rîvnă, cu vecinic neînfrîmate poftă. Vedem înaintea noastră femeia cu cele mai josnice motive: onoarea, rușinea, caracterul îi sunt probleme obscure....

*) Nici *Hercule* nici *Agamemnon* nu sunt figuri istorice.
R.

Astfel e femeia modernă din era realismului cras. Și publicul aplaudează frenetic și se aprinde văzând aceste caricaturi golane ale civilizațiunii.

Pe noi Români firește nu ne-a atins încă acest fel de unde ale civilizațiunii. Și fără îndoială e foarte bine așa.

I. Ch.

Cronica săptămîinei.

Dela noi.

Ziua de $\frac{3}{15}$ maiu a fost serbătorită, de către Români din Ungaria, în multe părți. Tinerimea academică din Oradea Mare încă s'a întrunit în această zi.

Petrecerea a fost animată și s'au ținut mai multe cuvântări ocazionale. Ceea-ce a fost însă pe cât de surprinzător pe atât și de întristător e faptul, că nici un „domn bătrîn“ din inteligența românească nu a luat parte! Tinerii ca tot deunaau fost ei de ei și de astădată.

Tinerimea română universitară din Viena, cu prilejul zilei $\frac{3}{15}$ maiu a trimis două telegrame omagiale la Sibiu, una neobositului conducător al națiunii Dl Dr Ioan Raț, iar alta „Tribunei“ organului demn și brav al partidului național.

În 16 maiu n. s'a desvilit în Pojon: monumentul strălucit al Impărătesei Maria Terezia. Măiestatea Sa Imperatul-Rege aproape cu toți archiducii și archiducesele austriace a luat parte. Serbarea a fost foarte grandioasă. După serbare au urmat mai multe distincțiuni, așa: primarul orașului Pojon G. Dröxler și subprimar P. Talleler au primit ordinul coroanei de fer cl III. Capitanul orașenesc St. Kutsera, priorul ord. Franciscan F. Skrobaneck și sculptorul I. Fadrusz au primit crucea de cavalier al ordinului Francisc Josif.

Să zice că sculptorul Fadrusz a sculptat grandiosul monument din una bucată de marmură. —

E. M. K. E. Din datele statistice ale acestei reuniuni să vede că ea are un capital neatăcabil de 1,249.168 fl. 66 cr.; venitul pe anul curent e 67.932 fl. 04 cr. Din aceasta să dau subvențiunii și ajutoare la scoale, biserici, coruri, biblioteci populare șa. Că cu ce scop se dau, o știm toți.

De am avea și noi, barem a treia parte din această sumă, ce bine i-am ști folosii!

Dela 1 Iunie n. a. c. încolo la căile ferate semnul de plecare nu se va mai da cu clopoșelul — un lucru ce de bună samă va produce multă întârziere și gălăgie între călători. Semnele de plecare se vor da prin strigăte și clopoșele electrice.

Gimnasiu român în Cernăuți. „Tribuna“ primește îmbucurătoarea știre venită din isvorul cel mai autentic, că ministrul-president din Austria, Conte Badenii, a pus în vedere deputaților români bucovineni din parlamentul austriac, că în budgetul anului viitor va lua și o sumă suficientă pentru ridicarea unui gimnasiu român în Cernăuți. Suntem veseli de acest succes al deputaților români din Bucovina.

Din România.

Convocarea Congresului Ligii. Comitetul Central Executiv al Ligii Culturale a luat dispozițiuni a se convoca pentru zilele de 21, 22 Maiu viitor, conform Statutelor, congresul anual ce se va ținea în București.

Acest congres va avea un deosebit interes, de oare-ce se vor propune mai multe mijloace pentru organizarea activității Ligii mai cu deosebire în provincie, unde multe din comitetele Secțiunilor au încetat ori-ce activitate, deși membrii Ligii din acele localități sunt animați de acelaș zel și dor de activitate ca și în trecut.

Împăratul Wilhelm la București. „Epoca“ din București e în poziție a ști, că M. Sa Împăratul Wilhelm al Germaniei va veni la București în primele zile ale lunii Septemvrie. M. Sa va sta două zile în București și două zile în Sinaia.

Dela curtea română. În cursul verei MM. LL. Regele și Regina României vor primi în castelul Peleş vizitele AA. LL. RR. Archiducele Iosif și Archiducesa Clotilda, precum și a marelui duce și marei ducese de Luxemburg.

Din străinătate.

Pe când se începuseră deja tratativele de pace, Turcii, după o luptă sângeroasă mai au cucerit Domokos, la 18. mai n. Acuma li-e deschis drumul până la Atena. Nu li-să poate lua în nume de rău că ei cer nu numai o contribuție 10 milioane de lire, ci și petecul de pământ lângă granița ce-l au dobândit Grecii prin tratatul din Berlin, mai departe toate privilegiile Grecilor din Turcia să fie șterse.

Anglia și Franția însă nu vreau să audă despre o cedare de teritoriu, ba Anglia, care a început războiul întreg, ațîțând pe Grecii pentru a putea pescui în turbure, a făcut deja propunerea de a bloca (închide) porturile turcești, cel puțin cel din Salonichi. Așa ceva însă n'ar suferi-o Turcia, și atunci Anglia și-ar fi ajuns scopul.

Literatură, artă și știință.

„Foaia Pedagogică“ apare de două ori în luna la Sibiu, sub direcția dlui Dr. D. P. Bărcianu. Abonamentul: un an 3 fl. $\frac{1}{2}$ an 1 fl. 50 cr. O recomandăm călduros în atenția tuturor dlor învățatori. Cuprinsul e totdeauna bine ales și foarte instructiv și afară de articli serioși cuprinde și note plăcute de distracție în rubrica „Feliurimi“.

Parapleul Sftului Petru. Interesanta novelă de acest titlu a apărut în zilele trecute în o frumoasă și elegantă broșură. Publicului român prin aceasta ear i-s'a dat în mână o plăcută și instructivă lectură. Învităm publicul iubitor de beletristica să nu întrelase a-și procura această interesantă scriere a novelistului Mikszáth. Prețul e 70 cr. plus 5 cr. porto. Învățătorii séraci și studenții le capătă cu prețul redus de 60 cr. Ear cei ce colectează 10 esemplare capătă unul gratis. Se poate comanda dela subscrisul, ori la Librăria Diecesană din Caransebeș, și se poate procura și prin altă librării din țeară. — Iacob Nicolescu, colaborator la „Dreptatea“ (Temesvár).

La „Biblioteca noastră“ din Caransebeș, anunțată și în Nr. 2 a „Foaii literare“, se pot face și abonamente pentru o serie de 5 și de 10 numere.

Seria de 5 costă 70 cr. Seria de 10 costă 1 fl. 40 cr. Abonamentele și tot ce aparține „Bibliotecii Noastre“ se adresează la Caransebeș, către directorul publicațiunii, dl profesor E. Hodoș.

Recomandăm întreprinderea aceasta în deosebita atenție a dlor profeți și învățători!

Musică. Au apărut în edițiune litografiată 4 piese musicale arangiate pentru cor mist de dl Val Magdu: „Iorgina“, cântec popular de prin părțile ungurene și bănățene (cvintet); „Dorule o dorule“, cântec popular de sub podgoriile aradane (cvintet); „Nușca“, pe melodia dansului „Pe picior“ din Bănat (sextet) și „Foai verde tiriplic“ cântec popular de pe șesul Bârsei (cvintet). Se află de vânzare la autor în Arad. Prețul unei piese — 25 cr., toate 4 costă 80 cr., plus 5 cr. porto.

Concurs de poetică.

*Zimbitoare demoisella învălăută 'n blăni de tigru
Grațios se tolănește. Sunt nesdraveni feți de zimbau
Ce se 'ntrec în sbor cu vîntul și scot fulgeri din copite
Căi. Doauă pungi de galbeni* — — — — —

*Demoisella țese visuri. Ca 'n povești îi se arată
Cum o duce un bălaur, cum — — — — —
Dragă lume pusă 'n basme vino țar — — — — —
Feți frumoși ca să scape fete de bălauri prinsă.*

*Demoisella țese visuri. Cum în nopți fără de lumină — — — — —
Dintre nori resare 'n crânguri — — — — —
Din învălmășite visuri — — — — —
Falnic feti frumos din bazme și 'n minte-i se pironeste.*

*Visătoarea demoisellă — — — — —
Grațios e tolănită. Doi — — — — —
— — — — —
Sănița pe-a lor urme pere — — — — —*

— Sunt a se întregi rîndurile încercînd a ghici gîndul autorului și a-l exprima în o formă potrivită. Apel la cei ce se ocupă bucuros cu de ale poeziei!

Termin pe 13/1. iun.

Să va sorti o carte.

Humor militar.

Increzut.

„Vezi mata, dle locotenent, fiitorul meu soț trebuie să fie amabil, om de spirit, viteaz și — frumos!“

„Deci, bucură-te domnișoară dragă, că mă cunoști pe mine!“

Păcălit.

(Baronesa H. intră în bal, condusă de braț de către frate-său, un maior al micii garnisuni din S,

„La naiba!“ observă un locotenent tiner, care avea obiceiul de-a vorbi cam prea tare, — „poftim, acum va trebui să țărăm după noi și fregata asta bătrână!“ (Peste un jumătate de ceas după acestea, el păsește înaintea baronesei.)

Locotenentul : „Imi va fi permis, baroneasă, să vă conduc în joc?“

Baronesa (care auzise vorbele de mai nainte ale locotenentului) : „Cum ai ajuns dta, ca locotenent tiner, până acolo, că vrei să conduci o fregată?“

Marinimoasă.

Locotenent A. : „Ah mireasa mea va ferici un număr mare de bărbați!“

Locotenent B. : „Cum? Sper că numai pe tine!“

Locotenent A. : „Ba, încă pe mulți alți, căci am de gând să plătesc la toți datoriișii mei din zestrea ei!“

O ghicitoră

noă nu vom să publicăm de astă dată, căci ceea din nrul 3 au deslegat-o numai patru o. abonenți: Dna Maria Darabant din Rodna veche, domnișoara Mărioara Florescu din Dubești și Veturia Ivan din Alba Iulia și dl Nicolau Oneiu din Uzdin.

Asta nici nu e de mirat, căci lipsia o silabă: ne, cuvîntul al 9-lea: *Pronume*, și ca pupază pe colac terminul de deslegare. On. nostri abonenți nu vor presupune că noi citim corecturile în mod atât de superficial, ci într'adevăr s'a pe dut corectura ghicitorii, nu știm, ori pe drum, precum i-s'a întemplat băiatului dela tipografie și altă dată, ori acolo.

Asemenea nu s'a pus termin de deslegare la ghicitoră din Nr 4. Punem termin acuma pe 13/30 maiu a. c. Intre deslegători se va sorti o carte.

Cerem deci scuzele on. cititori și promitem că ne vom îngriji în viitor ca așa ceva să nu se mai întemple.

Deslegarea este următoarea: Flaviu, Odobești, ac. Iuliu, Epaminondas, Lobanow, Io, talmud, eu, rozor, Alhambra, Romani, acat, Ostende, rinocer, Alario, D-zeu, Engel, Aurora, Miron, Adam, Rio de Janeiro, Eliad.

Premiul l'a câștigat dșoara Mărioara Florescu din Dubești.

După tipărirea Nlu 5 unde s'a publicat deslegarea ghicitorii din Nr 2, ne a mai sosit deslegări bune dela Dșoara Maria Florescu din Dubești, Dna Maria Daraban din Rodna veche.

Posta redacției.

Dnei L. O. n. B. în F. Sz. Numerii doriți i am espedat!

Dnei M. D. în R. v. Vă mulțămim pentru că ne-ați făcut atenți la eroarea din logograf In cât s'a putut am cores, publicând celea din rubrica mai de sus.

Dnei M. C. măr. P. în Cs. Asemenea Vă mulțămim! Nici noi nu ne știm da samă bine cum s'a întemplat eroarea. Salutari cordiale!

Dșorei M. C. în S. Ni-ați făcut mare bucurie trimițându-ne a doaua oră celea cerute. Ve mulțămim!

Dșoarei O. C în Ch. Am primit abonamentul, ve mulțămim. Noi vi am trimis regulat revista, începând dela Nr 1! Vi am espedat și premiul câștigat, pentru ghicitoră din Nr 1. Vă espedăm numerii ceruți încă odată.

Dnei M. P. în Teiuș. Am primit abonamentul, vă mulțămim! Numerii s'au espedat.

Dlui E. H. în C. Am primit cu mare mulțămită! Casina română din C. mi a reinapoiat Nr 5; poate e eroare, căci C. R. e abonată la F. L. Dealtminteri în zilele acestea, vă scriu.

Dlui A. M. în Șomcut. Dorința dv se va împlini în curînd.